

VED LINNAS BORTGANG

Om å overvinne livet

FINN JOR

Det kan ved første øyekast virke underlig at man ved Väinö Linnas bortgang kommer i tanker om Trygve Gulbranssen, den norske gårdbrukeren som skrev seg til verdensberømmelse med tre romaner, «Og bakom synger skogene», «Det blåser fra Dauingfjell» og «Ingen vei går utenom». Oversatt til 30 språk og solgt i mer enn 8 millioner eksemplarer.

Ytre sett står Linna ham ikke langt etter. «Ukjent soldat» fra 1954 er selve romanen om krigen, ikke bare i finsk, men i nordisk litteratur. I tillegg skrev han trilogien «Høyt mot nord», «Opprør» og «Sønner av et folk» (1959–62) som spenner fra 1880 til 1950 med tyngdepunkt i et finsk traume: Voldshandlingene som fulgte etter selvstendigheten i 1917.

Disse fire bøkene uttømte Linnas dikteriske skaperkraft, siden skrev han ingen romaner, bare en enkelt essaysamling. Men han deltok ivrig i de årlige Linna-seminarene, i dramatisering og filmatisering av sine egne bøker. Da Cappelen som eneste forlag i verden sendte ut hans samlede verker, var han rørt til tårer, beskjeden som han var.

At et norsk forlag gjorde det, forteller både om bokens popularitet og om det åndelige slektskap mellom nordmenn og finner, det er ellers ofte godt skjult. Kanskje man simpelthen kjente igjen mentaliteten i boken?

Den handler som kjent om en pelotong soldater, som følges gjennom hele fortsettelseskrigen fra 1941 til 1944. Den forteller om det barske kameratskapet, om krigen som et hårdt skiftarbeide og gjør det med usminket realisme, heroismen er bannlyst, han driver igjen med fraser om fedrelandet, og sammenfatter hele historien i den smått berømte setning: «Sovjetunionen vant, men det lille, seige Finland kom i mål som en god nummer to.»

«Ukjent soldat» ble forøvrig ikke bare lest som en spennende roman, den ble omdiskutert i Finland, og general Fredrik Bull-Hansen har fortalt at han brukte den i undervisningen på Krigsskolen i Oslo. Her belyses forholdet soldater imellom under krig, og dessuten deres forhold til sine overordnede, i denne sammenheng sikkert ikke det minst viktige.

Linna hadde usedvanlig gode forutsetninger for å skrive denne boken. Ikke bare hadde han selv vært med i

krigen. Han hadde vokst opp i den «røde» byen Tammerfors, som gjennom lang tid hadde utviklet en arbeiderkultur og en realistisk arbeiderlitteratur som han kunne støtte seg på. Ikke minst gjaldt det Toivo Pekkanen, hvis selvbiografiske roman «I fabrikkens skygge» er dramatisert for fjernsyn og vist også i Norge for endel år siden.

Men et like nært forbilde var Alek-sis Kivis «Syv brødre» (nettopp kommet i ny utgave på nynorsk), som også skildrer en gruppe menn som hver for seg karakteriseres gjennom sine replikker. Kivis roman er ikke bare det første store diktverk på finsk språk, men regnes fremdeles som det største. Også Leo Tolstoj hørte forøvrig til Linnas læremestre.

For en nordmann er det naturlig å spørre etter det særegent finske i Linnas diktning. Professor Kai Laitinen har pekt på at disse «ukjente soldater» kommer helt levedyktige gjennom krigen. Ja, mot slutten av «Ukjent soldat» heter det: «Man kan ikke overvinne livet på noen annen måte enn ved å godta det.» Det er vel det som kalles sisu. Mindre heroisk kan ikke den trassige viljen til liv uttrykkes.

Nylig døde Väinö Linna, forfatteren av «Ukjent soldat». Finn Jor minnes hans forfatterskap.

101892